

başlanğıcı ötən sayımızda

Mənim "Xalqın səsinə dinləyən dövlət" adlı konsepsiyamda söz açdığım ədalətli cəmiyyəti necə qurmağın yollarından bəhs edilir. İqtidar və cəmiyyət arasındakı birlik dialoqu dövlətə olan etibarı artıracaq. Hökumət üzvləri, nazilər və hakimlər, dövlət məsələlərini həll edərkən həm də vətəndaşların arzu və istəklərini nəzərə almalıdırlar.

Bu ideya da Abayın arzularıdır. Ədalətli dövlətin əsasıdır. Böyük şairin "Böyük məclis dağıldı, aləmə səs yayıldı" kəlamında da böyük hikmət vardır. Şairin bu beyti öz dövründə ölkəni

idarə edənlərdən məmnun olmadığını göstərir. "Nə özü bir iş görər, hamıya ağzın əyər", - deyə bilən yurddaşlarımızın sayının artmaması üçün hakimiyyət hər zaman xalqın səsinə dinləməyi bacarmalıdır. Cəmiyyətdə olan mövcud problemlərin həlli üçün İctimai Etibar Milli Şurasını yaratdıq. İctimai Şuranın işinin səmərəli olması üçün tez-tez üzvlərlə görüş keçirib, necə işləmələri ilə maraqlanıram.

Abayın əsərlərində meritokratiya - öz arşını ilə ölçmək məsələlərinə də ciddi önəm verilir. Şair insanı vəzifəsinə, şanına görə deyil, işi, gördüyü əməli ilə dəyərləndirir. Böyük şair, qazax gənclərinə yol göstərərək, həm də onlara bələdçilik edir. Hazırda Qazaxıstanda siyasi yenilənmə sürətlə davam edir. Elbaşının məsləhəti və dəstəyi ilə rəhbərliyə gənclər gətirilir. Buna baxmayaraq, ölkəmizdə köklü siyasi dəyişikliyə ehtiyac duyulduğu barədə fikirlər də tez-tez gündəmə gəlir. Lakin bu mövzuda milli razılığa gəlmək, dövlətin imkanlarını olduğu kimi dəyərləndirmək və üzərimizə götürdüyümüz məsuliyyəti hiss etmək gərəkdir. "Dəyişik" - deyə populist şuarlarla qışqıranlar, ölkəmizin gələcəyini də düşünməlidirlər. Həminin bildiyi kimi, populyar heç bir cəmiyyətə xeyir gətirməyib. Dünyanın müxtəlif guşələrində də dəqiq strategiyası olmayan və sadə şuarlarla hakimiyyətə gəlmək istəyən qruplar hər zaman olub. Belə insanlar haqqında Abay deyirdi: "Yalan deyib aldadar, Sonra da yolda qoyar". Belə yanaşmalar istənilən ölkəni sarsıdan və milli birliyi zəiflədən təhlükəli bir oyundur. Abayın dediyi kimi, lovğalanmaq, başqasını alqaldıb, özünü ucada görmək, dava etmək bizə heç nəyə dəyərməz.

Dünyada və ölkəmizdə baş verən hadisələri təmkinlə təhlil edib, qətiyyətlə irəliləməliyik. Biz əlimizdə olan bütün imkanlardan yararlanaraq keçmişimizlə bu günümüz arasındakı bağları qorumalı, alin tərimizlə, qanımızla qa-zandıqımız, qurduğumuz dövlətimizin mənafeyini düşünməliyik. Yalnız belə bir siyasət yeritməklə bütün strateji hədəflərimizə çata bilərik və Qazaxıstanı lider dövlətlər sırasına yüksəldə bilərik.

Yeniliyin yanında

Yeni Qazaxıstanın özünü yeni cəmiyyətini quracağı şübhəsizdir. Bu məqsədə çatmaq

üçün biz millətimizin dəyəri və qiymətini ar-tıraraq, xalqımızın rəqabət qabiliyyətini inkişaf etdirməyə üstünlük verməliyik. Bundan əlavə, cəmiyyətin inkişafına mane olan, birliyimizi zəiflədirən, hərəmliyimizə xələl gətirən hər cür mənfi xüsusiyyətlərimizdən yaxa qurtarmalıyıq. Dünyanın bir çox tanınmışları bu gün klassik kapitalizmin gətirdiyi böhrana şübhə ilə yanaşırlar. Çünki dünyada varlı ilə kasıb, alimlə cahil, şəhərlə kənd arasındakı məsafə çox-

münasibətlərində öz şəxsi mənafeələrini güdməyə çalışanda isə əks tərəfin mövqeyi dəyişir və hər kəs öz eqosunu ortaya qoyur. İnsanlar arasındakı belə münasibətləri görəndə Abay: "Ağlı, əməlini və qəlbini bir elə. O zaman ətrafındakılardan fərqlənəcəksən", - deyərək insanın parlaq zəkəsindən və hünərindən başqa, həm də mərhəmətli bir qəlbə sahib olmasının mühümlüyünü vurğulayır. Bu leytmotiv bütün dövrlərdə qazax xalqının fəlsəfəsi olub.

insanlara yük olacağını, insanların həyatında psixoloji sıxıntıları yara-dacağını izah edir.

İnsanları səbirli olmağa səsləyir. Yaltaqlıq və kimisə tərifləmək kimi cılız bir xüsusiyyətin insana şərəf gətirmədiyini yazır. Abayın şe-irlərindəki "Usanmadan çalışsən, doyar qarnın dilənmədən", "Qarnı tox, işi yox bir insan oğlu, yolunu azacaq olacaq oğru"- fikirləri əsl ata nəsihətidir. "Özünə güvən ki, zəhmətlə ağıl, Qurtarar hər cürə bələdan səni" -

yaşayış səviyyəsini yüksəltmək üçün iş yerləri açılmasının vacibliyini öne çəkir. **Onuncu "Qara söz"də deyir: "Yorulmadan çalışsan, axtaran oğul, Halal zəhmətlə çox zəngin olur". Abay əlində sənəti, peşəsi olan adamın heç zaman ac qalmayacağını söyləyir. Otuz üçüncü "Qara söz"də deyirdiyi kimi: "Əlində sənəti olan ustanın pulu tükənsə də, varı tükən-məz". Böyük inamla demək istəyirəm ki, bizim müasir Qazaxıstan xalqı üçün bu fikirlər heç vaxt**

Qazaxıstanın Qütb ulduzu - Abay

lib. Zaman hər gün bu prosesdəki məsafəni artırmaqdadır. Ticarət maraqları üstünlük təşkil etdiyindən, elm başqa səmtə yönəldi. Əfsuslar olsun ki, insanlar çox vaxt ancaq şəxsi maraqları üçün məsuliyyət daşımağa başladılar. Şəhərlər sürətlə böyüdükcə, kiçik yaşayış məntəqələri inkişafdan qaldı. Alimlərin fikrincə, bütün bunlara səbəb isə sosial ədalətsizlikdir. Sosial ədalətli və ya mə-

Belə yüksək milli və mənəvi dəyəri olan xalqımız özü ağır gündə yaşayanda belə, başqa xalqın nümayəndələrinə qollarını açıb, bağrına basıb, isinməyə ocaq verib. Özü evində yeməyə bir parça çörək tapmayanda, sonuncutikasını qonşusu ilə bölüb. Yıxılanın əlindən tutub və ona dayaq olub. Adət-ənənələrimizdə və məişətimizdə hər zaman böyüyə hörmət, kiçiyə məhəbbət ön plana çəki-

misrası bizim həm də ata-anamızdan, babalarımızdan eşitdiyimiz öyüdlərdir. İnsan oğlu Abayın bu günümüzdə vəsiyyət kimi qoyub getdiyi nəsihətlərə əməl edərsə, işləyib çalışmaqdan yorulmaz, hər kəsə öz səmərəli əməli ilə nümunə olar.

Xalqımız zəhmətin nə olduğunu gözəl bilir. Böyük Vətən müharibəsi illərində valideynlərimizin çəkdiyi əzab-əziyyətin böyük bir gücə çevril-

öz əhəmiyyətini itirməyəcək. Buna görə də biz xarici ölkələrdən alınma xammaldan asılı olmaq əvəzinə, yurdumuzda bacardığımız qədər kiçik və orta sahibkarlığa meydan verməliyik.

Dünya mədəniyyətinin siması

İnkişaf etmiş bütün dövlətlər həm də özlərinin mədəni irsləri, böyük şəxsiyyətləri ilə öyünlər. Onların arasında siyasətçilər, dövlət xadimləri, sərkərdələr, şair və yazıçılar, incəsənət və mədəniyyət xadimləri də vardır. Qazax millətinin də tarixə adı yazılan böyük şəxsiyyətləri çoxdur. Onların sırasında Abay İbrahim oğlu Kunanbayevin xüsusi çəkisi var. Biz onu dünyaya layiq olduğu kimi tanıtmalıyıq. Diplomatik fəaliyyət dövründə xarici ölkələrdə fərqli siyasətçilərlə, hər cür sahənin mütəxəssislərlə görüşürəm, müzakirələrim olurdu. Görüşdüyüm insanların əksəriyyəti Qazaxıstanın iqtisadiyyatı və siyasi durumu haqqında dolğun məlumatlara malik olsalar da, bizim adət-ənənələrimiz, milli-mədəni mirasımız haqqında heç bir bilgilə malik deyildilər. Ona görə də sual edirdim: "Biz niyə milli kimliyimizi, mədəniyyətimizi Abayın vasitəsi ilə tanıtmayaq?"

Üləma Abay, qazax torpağında böyüyən və dünyalara məşhur, böyük bir mütəfəkkirdir. O, yaratdığı əsərləri ilə insanlığa ağıllığın və beyninin bəhrəsini verib.

Abayın poetik gücünü və əsərlərinin dərin köklərini araşdıran, irsini tədqiq edən alimlərimiz onun qazax folkloru, Şərqi və Qərbi söz dahlilərindən, rus ədəbiyyatından, tarixi əsərlərdən necə bəhrələndiyini yaxşı bilərlər. Filosof Abayın dini baxışlarının da xüsusi yeri vardır. Allaha böyük inamı olan Abay deyir: "Allahözü haqdır, sözü də haqdır. Haqdan gələn yalan olmaz". Onun yaradan və yaradılış haqqında fikirlərini oxuyanda bir daha anlayırsan ki, ədib Şərqi və Qərbi filosoflarının əsərlərindən dərinlən bələd olub. "Qara Söz"ün 37-ci kəlməsində Allah haqqında fikirlərini çox aydın ifadə edib.

(davamı gələn sayımızda)

**Azərbaycan türkcəsinə uyğunlaşdıran:
Aida EYVAZLI
GÖYTÜRK**

"Mənim "Xalqın səsinə dinləyən dövlət" adlı konsepsiyamda söz açdığım ədalətli cəmiyyəti necə qurmağın yollarından bəhs edilir. İqtidar və cəmiyyət arasındakı birlik dialoqu dövlətə olan etibarı artıracaq. Hökumət üzvləri, nazilər və hakimlər, dövlət məsələlərini həll edərkən həm də vətəndaşların arzu və istəklərini nəzərə almalıdırlar"

suliy-yeti necə bərpa etmək olar? Əlbəttə, bu asan iş deyil. Bu çətin sualın çözümlünü Abayın "Bütöv adam" fəlsəfəsindəki fikirlərindən yararlanaraq həll etmək daha doğrudur. "Bütöv adam" sözü ingiliscəyə "A man of integrity" kimi tərcümə edilir. "Bütöv adam" çox bilikli, özünə güvənən, yaxşılıq edib haraya çatan bir insan obrazıdır. Bu gün hər yerdə axtardığımız belə bir insanı Abay, hələ on doqquzuncu əsrdə yaratmışdı. İnsanın həyatı müxtəlif hadisələrlə dolu olanda o yaşayır. Həyatında hadisələr baş verməyən insan cəmiyyətdən uzaqlaşacaqdır. İnsanların arasındakı münasibətlər onların qarşılıqlı məsuliyyətini yaradır. İnsanlar

lib. Bu milli-mənəvi dəyərlərini nəsilən-nəslə ötürərək, millət kimi yaşamağa, var gücü ilə yaşatmağa davam edib. Biz Abayın "Bütöv adam" fəlsəfəsini də yenidən öyrənməliyik. "Bütöv adam" fəlsəfəsi əslində həyatımızın hər sahəsini-dövlət idarəetməsi və təhsil sistemi, ticarət və ailə institutlarının fəaliyyət sahəsini əhatə etməlidir. Abay yaradıcılığının əsas mövzularından biri də kimisə küreyindən vurmaq kimi bir rəzilliyyə qarşı mübarizədir. Şair yazdığı əsərlərində insanı əyləncə düşgünü olmamağa, ayıq olmağa, vurulmamaq üçün dürüst yaşamağa, işləyib öz zəhməti ilə dolanmağa dəvət edir. Belə davranış sərgiləyərse, ətrafındakı

diyini də unutmamışıq. Biz zəhmətin bəhrəsinin qələbəyə çevrildiyinə o ağır sınaqlardan şahidik. Bu gün o illərdə zəhmət çəkən insanların hər biri dövlət tərəfindən ən ali mükafatlara layiq görülüb. Ən başlıcası odur ki, sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşadığımız ölkəmizdə vətəndaşlarımız halal zəhmətləri ilə ölkənin iqtisadiyyatına və güclənməsinə xidmət edirlər.

Abay öz əsərlərində həm də insanın əməklə, zəhmətlə ucalmasını gözəl bir duyğu ilə vəsf edir. Alın tər, zəhməti ilə halal qazananların həyat hekayətlərini qələmə alaraq, onları nümunə göstərir. Sahibkarlıqda halallığı və düzgünlüyü təbliğ edir,